

MASFERRER i ARQUIMBAU, Ramon

Botànic i metge. Va néixer a Vic el 15 de maig de 1850. Va ser el tercer de quatre germans, tots amb dedicació intel·lectual. Josep va ser doctor en teologia i professor del Seminari de Vic; Francesc d'Assís va treballar en el camp de la filosofia, i Francesc de Paula va destacar en el dret i en la política). Va fer els estudis de primer i segon ensenyament al Seminari de Vic, i a la Universitat de Barcelona va cursar les carreres de medicina i ciències naturals. Acabats aquests estudis va decidir emprendre la carrera militar, en la qual va ingressar com a metge del Cos Sanitari, i arribà al grau de metge primer. El primer destí que va tenir va ser Vic, però de seguida va haver de marxar a les illes Canàries on residí durant dos anys. Després de tornar a Vic, el 1883 va marxar a petició pròpia a les Filipines, atret per la possibilitat d'explorar l'aleshores encara desconeguda vegetació de l'arxipèlag i alhora per millorar la seva situació en l'escalafó militar. Va ser precisament en aquesta darrera destinació on, víctima del còlera, el va sorprendre la mort el 1884, quan només tenia 34 anys. Deixeble d'Antoni Cebrià Costa, catedràtic de botànica de la Universitat de Barcelona, va formar part de la generació de botànics que va renovar la botànica catalana del segle XIX. Botànic vocacional, com ell mateix confessava, es va caracteritzar per una gran capacitat de treball que el va portar a desenvolupar una intensa activitat científica. El 1877 va publicar als *Anales de la Sociedad Española de Historia Natural* els «Recuerdos botánicos de Vich, o sea Apuntes para el estudio de la comarca de Cataluña, llamada Plana de Vich». En el pròleg d'aquest treball Masferrer indicava que els materials

que conformaven el treball eren insuficients, ja que a causa de la seva professió i als canvis de destinació que comportava havia hagut de recopilar les dades en diferents períodes i no sempre en les condicions que ell hauria desitjat. Malgrat tot, creia que pagava la pena de donar a conèixer la feina feta fins aleshores, esperant que el que ell publicava fos el nucli de futurs treballs més desenvolupats. El treball s'inicia amb un bloc introductor amb interessants observacions geogràfiques, geològiques i climàtiques. També s'hi fa una descripció general de la flora de la Plana, comparant-la amb la d'altres comarques veïnes. El catàleg contenia 620 espècies, 180 de les quals corresponien a plantes cultivades. L'autor assenyalava cada espècie com a rara o comuna, però oblidava esmentar la localitat, cosa que desllueix el treball ja que en redueix la seva utilitat. Amb tot, aquest treball va representar un important avenç en el coneixement florístic del nostre país. La flora de la plana de Vic esdevenia la primera monografia florística amb rigor de la comarca d'Osona. L'estada de Masferrer a les illes Canàries va representar la seva entrada en contacte amb una realitat botànica desconeguda. De seguida es va abocar al seu estudi col·laborant estretament amb el personal del Jardí d'Acclimatació de l'Orotava (Tenerife). Fruit d'aquest interès va ser la publicació de diversos treballs, tots els quals ressalten la singularitats florístiques de l'arxipèlag. En aquest sentit, el treball més ambiciós de Masferrer va ser els «Recuerdos botánicos de Tenerife o sea Datos para el estudio de la Flora Canaria» (1880). En aquest treball, a diferència del que havia fet amb la flora de la plana de Vic, a més d'incloure-hi les plantes que ell mateix havia recollit, hi va reunir també les dades publicades per altres autors, i l'obra esdevingué així un veritable compendi de la flora de les Canàries. Hi afegia també referències de les plantes de les illes Madeira, Açores i del Cap Verd, cosa que convertia l'obra en un referent per a l'estudi dels arxipèlags atlàntics. L'obra, però, va quedar incompleta. Se'n van arribar a publicar tres fascicles amb un

total de 246 pàgines. El destí a les Filipines i la seva mort sobtada van impedir que el quart i últim volum veiés la llum. A banda d'aquesta important flora de Canàries, Masferrer va escriure moltes monografies sobre la vegetació d'aquestes illes. En destaquem una descripció molt detallada de la flora del Teide i un treball molt documentat i de gran erudició científica sobre els llorers de les Canàries. Masferrer va estar molt vinculat amb els botànics que aleshores treballaven en aquelles illes. Com ja hem dit anteriorment, va establir una estreta relació amb el Jardí d'Acclimatació de l'Orotava, del qual fins i tot va escriure'n la història. En aquesta institució va conèixer el botànic alemany Hillebrand, que en descobrir una nova espècie vegetal pròpia de les illes li donà el nom de *Sempervivum Masferreri*, com a reconeixement a l'amistat que havia establert amb el nostre home.

Bibliografia

- «Miscelánea científica popular. Artículo 1º. Que trata del objeto y plan de estas revistas científico-populares y algunas noticias sobre los cometas». *Diario de Vich*. Núm. 49 (1877), p. 405-407.
- «Miscelánea científica popular. Artículo 2º. En el que se prosigue el asunto en el anterior empezado sobre los cometas, dando a conocer algunas teorías sobre la constitución o naturaleza de los mismos y se termina anunciando el objeto de la próxima revista». *Diario de Vich*. Núm. 64 (1877), p. 528-530.
- «Recuerdos botánicos de Vich; o sea, Apuntes para el estudio de la Flora de la comarca de Cataluña llamada Plana de Vich». *Anales de la Sociedad Española de Historia Natural*. Tom VI (1877), p. 359-398.
- «Suscinta noticia de una excursión al pico de Teyde». *Anales de la Sociedad Española de Historia Natural*. Tom VIII (1879), p. 27-34.
- «Recuerdos botánicos de Tenerife; o sea datos para el estudio de la flora canaria». *Anales de la Sociedad Española de Historia Natural*. Tom IX (1880), p. 309-370; tom X (1881), p. 139-230, i tom XI (1882), p. 307-398.

Noticia histórica y descriptiva del Jardín Botánico de la Orotava, con un proyecto de reforma. Santa Cruz de Tenerife: Imprenta de Francisco C.H., 1881.

«Descripción de la flor y del fruto del *Lotus Berthelotti* (*Peliiorhincus Berthelotti*)». *Anales de la Sociedad Española de Historia Natural*. Tom X (1881), p. 429-432.

Gabinete científico de Santa Cruz de Tenerife. Noticia histórica y descripción del Jardín botánico de la Orotava con un proyecto de su reforma. Primera parte. Santa Cruz de Tenerife, 1881.

Catálogo razonado de la flora de Tenerife y notas sobre la flora de todo el Archipiélago canario, Madera y demás islas de aquella región botánica. [Sense lloc, sense data.]

«El Jardín Botánico de la Orotava». *Crónica Científica*. Núm 112 (1882), p. 361-369; núm. 113 (1882), p. 392-399; núm. 114 (1882), p. 414-417; núm. 115 (1882), p. 335-342; núm. 116 (1882), p. 460-467, i núm. 117 (1882), p. 491-497.

«Los laureles de las islas Canarias». *Crónica Científica* (1882).

«Segundo ramillete de plantas Canarias. Ortigas, Ortigones y yerbas ratoneras». *Crónica Científica*. Núm. 133 (1883), p. 268-274; núm. 134 (1883), p. 293-298; núm. 135 (1883), p. 318-324; núm. 136 (1883), p. 345-348; núm. 137 (1883), p. 364-367, i núm. 139 (1883), p. 407-413.

«Plantas espontáneas de los alrededores de Caldetas». *Crónica Científica*. Núm, 147 (1884), p. 17-19.

Fonts: 22, 31, 35, 57, 95, 103, 178 i 243.